

# Samen aan de slag in leernetwerken

Citation for published version (APA):

Van Veen, D., & Vrieling, E. (2017). *Samen aan de slag in leernetwerken: Systematische reflectie voor duurzame vernieuwing*. Paper presented at VELON Congres voor Lerarenopleiders 2017, Amsterdam, Netherlands.

## Document status and date:

Published: 01/01/2017

## Document Version:

Peer reviewed version

## Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

## General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

<https://www.ou.nl/taverne-agreement>

## Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

[pure-support@ou.nl](mailto:pure-support@ou.nl)

providing details and we will investigate your claim.

Downloaded from <https://research.ou.nl/> on date: 25 Mar. 2023

Open Universiteit  
[www.ou.nl](http://www.ou.nl)



## Contactinformatie

Diana van Veen: [dianavanveen@live.nl](mailto:dianavanveen@live.nl)

Emmy Vrieling: [Emmy.Vrieling@ou.nl](mailto:Emmy.Vrieling@ou.nl)

## Titel

Samen aan de slag in leernetwerken: Systematische reflectie voor duurzame vernieuwing

## Programmalijn

Vernieuwing van het beroep van leraar en lerarenopleider.

## Presentatievorm

Presentatie

## Trefwoorden

Netwerkleren, reflectie

## Abstract

In 2013 is Hogeschool Iselinge (pabo) gestart met netwerkleren als vernieuwende vorm van onderwijs. In de leernetwerken pakken deelnemers (opleiders en (aanstaande) leraren basisonderwijs) vragen en problemen op uit de onderwijspraktijk. De deelnemers doen er naast kennis en vaardigheden ervaring op met een nieuwe manier van professionaliseren. Na twee tot drie jaar ervaring zijn de leernetwerken in een fase beland waarin de deelnemers vertrouwd zijn met elkaar en hun werkwijze kunnen gaan verdiepen. Onderzoeksvragen waren: (1) Op welke manier wordt verandering zichtbaar in de onderwijspraktijk in deze fase? (2) Hoe kan verandering worden verduurzaamd door facilitering van reflectie? Verkenning van het gebruik en belang van reflectie in de leernetwerken en facilitering hiervan speelde een centrale rol in onderzoek naar de leernetwerken. Reflectie, met name systematische reflectie, is van belang voor verduurzaming van opbrengsten van netwerkleren en verandering in het onderwijs. Bij systematische reflectie wordt een op de situatie gerichte reflectie gevolgd door betekenisgerichte reflectie gericht op het begrijpen van onderliggende processen. De verkenning toont aan dat tijd investeren in coachende facilitering met behulp van modelleren, instructie en oefenen van vaardigheden van belang lijkt voor het verbeteren van de kwaliteit van systematische reflectie.

## Motivatie voor indiening

Het gepresenteerde onderzoek is vernieuwend, omdat er nog weinig onderzoek beschikbaar is naar de rol van reflectie binnen langer lopende leernetwerken. In deze bijdrage onderzoeken we het belang van reflectie in netwerken voor duurzame vernieuwing van het opleidingscurriculum en de professionalisering van (aanstaande) leraren en hun opleiders.

## Inleiding

Op het moment dat (aanstaande) leraren en opleiders samen aan de slag gaan in leernetwerken kunnen er veranderingen optreden: persoonlijk en voor de onderwijspraktijk (De Laat, 2012). Door in leernetwerken te reflecteren op praktijkervaringen met ontwikkelde materialen en benaderingen kunnen ingezette veranderingen worden omgezet in een duurzame vernieuwing (Wenger-Trayner, 2014; Korthagen & Vasalos, 2002).

## Theoretisch kader

Verandering wordt hier gedefinieerd vanuit de waardecreatieverhalen van Wenger, Trayner en De Laat (2011). Dit betekent dat in een opvolging van *drie niveaus van verandering*: (1) kennis wordt opgedaan in leernetwerken wat leidt tot *veranderde praktijk*, (2) er sprake is van *zichtbare*

*opbrengsten* en (3) positieve resultaten leiden tot *nieuwe inzichten* in de vorm van aangepaste opvattingen en structurele veranderingen.

De ambitie van Iselinge Hogeschool is om een duurzame verandering te realiseren op het niveau van *nieuwe inzichten*. Om dit niveau te bereiken worden in de leernetwerken nieuwe materialen en benaderingen ontwikkeld als antwoord op vragen vanuit de praktijk. Er ontstaat een verbinding tussen opleiding en basisonderwijs en er wordt voldaan aan twee belangrijke voorwaarden voor verandering: (1) sociaal leren en (2) een combinatie van gebruik van nieuwe materialen, nieuwe benaderingen en aanpassing van opvattingen (Fullan, 2007). Het toepassen van de nieuwe materialen en aanpakken in combinatie met reflecteren in het leernetwerk, creëert een 'learning loop' ofwel leerlus. Het proces van verandering wordt gerealiseerd door succes en falen terug te koppelen in de groep en daarna aanpassingen te maken (Wenger-Trayner, 2014). Betekenisgerichte reflectie is hiervoor van belang; deze vorm van reflectie is gericht op het leren begrijpen van onderliggende processen. In combinatie met actiegerichte reflectie, gericht op uitvoering van vaardigheden, kan betekenisgerichte reflectie worden gestimuleerd door het stellen van kritische vragen die zijn gericht op analyse en kritisch nadenken zodat er sprake kan zijn van systematische reflectie (Vrieling, Stijnen, Knaapen, & Van Maanen, 2014).

### **Onderzoeksvragen**

Hoe kan verandering worden verduurzaamd door facilitering van reflectie?

Op welke manier wordt verandering in de onderwijspraktijk zichtbaar in deze fase?

### **Methode**

Het betreft hier verkennend kwalitatief onderzoek dat is uitgevoerd in het schooljaar 2015-2016. In dit onderzoek hebben 5 netwerken met 37 netwerkdeelnemers geparticipeerd. Er is gebruik gemaakt van datatypetriangulatie en methodetriangulatie om een zo volledig mogelijk beeld te kunnen schetsen. Voor de kwalitatieve dataverzameling is gebruik gemaakt van audio-opnames van bijeenkomsten, reflectieve vragen, interviews en documenten.

### **Resultaten**

Na een relatief korte periode van een schooljaar, is er een beperkt effect geweest van de gegeven facilitering op de reflectie van deelnemers. Voor de kwaliteit van de reflectie lijken het delen van praktijkervaringen en het stellen van stimulerende vragen van belang. Verandering is op het geambieerde niveau van *nieuwe inzichten* regelmatig waargenomen in de vorm van de verandering van opvattingen van netwerkdeelnemers en enkele keren als structurele veranderingen in het opleidingscurriculum en beleid en curriculum van verbonden basisscholen.

### **Conclusie/discussie/implicaties**

Het beperkte effect van de facilitering kan mogelijk worden verklaard door het karakter van de facilitering (terugkoppelen van observaties met tips voor reflectie) in combinatie met gebrek aan vaardigheid in systematische reflectie. Uit de literatuur komt naar voren dat zowel systematische reflectie als het leren in leernetwerken nog geen gemeengoed zijn onder leraren en lerarenopleiders (Trotman, 2009; Hanraets, Hulsebosch, & De Laat, 2009; Korthagen & Vasalos, 2002). Dit impliceert dat het voor de kwaliteit van reflectie van belang is om ruim de tijd te nemen voor coachend faciliteren op deze vaardigheid: op basis van monitoring met behulp van instructie en modelleren de vaardigheid inoefenen (Akkerman, 2006; Hanraets, et al., 2009). De resultaten van dit onderzoek vormen de basis voor verder onderzoek naar de Academische Werkplaats; de opvolger van de leernetwerken binnen Iselinge Hogeschool waar de netwerkdeelnemers zelf onderzoek uit (leren) voeren.

## Referenties

- Akkerman, S. F. (2006). *Strangers in Dialogue, Academic Collaboration across Organizational Boundaries*. Utrecht: IVLOS Institute of Education of Utrecht University.
- De Laat, M. (2012). *Enabling professional development networks: How connected are you?* Heerlen: LOOK, Open University of the Netherlands.
- Fullan, M. (2007). *The New Meaning of Educational Change*. New York, NY: Teachers College Press, Columbia University.
- Guskey, T. R. (2002) Professional Development and Teacher Change. *Teachers and Teaching* (8)3, 381-391.
- Hanraets, I., Hulsebosch, J., & De Laat, M. (2011). Experiences of pioneers facilitating teacher networks for professional development. *Educational Media International*, 48(2), 85-99.
- Korthagen, F., & Vasolos, A. (2002). Niveaus in reflectie: naar maatwerk in begeleiding. *VELON Tijdschrift voor Lerarenopleiders*, 23(1), 29-38.
- Trotman, D. (2009). Networking for educational change: Concepts, impediments and opportunities for primary school professional learning communities. *Professional Development in Education*, 35(3), 341-356.
- Vrieling, E., Stijnen, S., Knaapen, M., & Van Maanen, N. (2014). Van actiegerichte naar betekenisgerichte reflectie. *Onderwijsinnovatie* 16(4), 36-39.
- Wenger, E., Trayner, B., & De Laat, M. (2011). *Telling stories about the value of communities and networks: A toolkit*. Heerlen: Open Universiteit Nederland.
- Wenger-Trayner, B. (2014). Learning partnerships in the program for capacity building to strengthen good financial governance in Southern and Eastern Africa 2010-2014, world bank. Verkregen van internet op 10-01-2016 van <http://sadcopac.pac-networks.org/file/view/14-11-21+WB+report+SADCOPAC+EAAPAC.pdf>